

Sygn. akt IV U 668/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2019r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSO Katarzyna Antoniak
Protokolant	st. sekr. sąd. Anna Wąsak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 11 kwietnia 2019r. w S.

odwołania K. B.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 25 lipca 2018r., znak: (...)

w sprawie K. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

I. umarza postępowanie z odwołania od decyzji z 25 lipca 2018r. w części dotyczącej zobowiązania K. B. do zwrotu świadczenia w postaci renty socjalnej za miesiąc (...),

II. zmienia zaskarżoną decyzję z 25 lipca 2018r. w ten sposób, że ustala, iż K. B. nie jest zobowiązany do zwrotu świadczenia w postaci renty socjalnej za miesiące luty 2017r., kwiecień 2017r., listopad 2017r. i grudzień 2017r.,

III. przyznaje i nakazuje wypłacić z sum Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w Siedlcach) na rzecz adwokata P. B. kwotę 110,70 (sto dziesięć złotych siedemdziesiąt groszy), w tym należny podatek od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu na rzecz K. B..

Sygn. akt: IV U 668/18 **UZASADNIENIE**

Decyzją z (...)2018r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., działając na podstawie art.138 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że K. B. pobrał nienależnie świadczenie w postaci renty socjalnej za okres od 1 do 28 lutego 2017r., od 1 do 30 kwietnia 2017r., od 1 do 30 czerwca 2017r. oraz od 1 listopada 2017r. do 31 grudnia 2017r. w łącznej kwocie (...)złotych i w związku z tym zobowiązany jest do zwrotu w/w kwoty (decyzja z 25 lipca 2018r. k.49 akt rentowych).

W dniu 29 sierpnia 2018r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydał decyzję zmieniającą częściowo w/w decyzję z 25 lipca 2018r. w ten sposób, że organ rentowy stwierdził, iż nienależnie pobrane przez K. B. świadczenie obejmuje świadczenie pobrane za miesiące luty 2017r., kwiecień 2017r., listopad 2017r. i grudzień 2017r., tj. z wyłączeniem

miesiąca czerwca 2017r. Łączna kwota nienależnie pobranego świadczenia wynosi 3 259,58 (decyzja z 29 sierpnia 2018r. k.53 akt rentowych).

Odwołanie od w/w decyzji złożył ubezpieczony K. B. wskazując, że nie zgadza się z obowiązkiem zwrotu w/w kwoty, gdyż organ rentowy nie napisał w jaki sposób wyliczył tę kwotę, ponadto wskazał, że w poszczególnych miesiącach nie zarobił takiej kwoty, która przekraczałaby kwotę możliwą do dorobienia przy rencie socjalnej. Nadto podniósł, że jest osobą chorą, z upośledzeniem umysłowym i nie poradzi sobie bez pomocy pełnomocnika w osobie adwokata (odwołanie wraz z załącznikami k.2-14 akt sprawy).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie wskazując, że obowiązek zwrotu przez ubezpieczonego kwoty stanowiącej równowartość renty socjalnej za miesiące: luty, kwiecień, listopad i grudzień 2017r. wynika z tego, że we wskazanych miesiącach ubezpieczony osiągnął przychody z tytułu zatrudnienia na podstawie umów zlecenia przekraczające 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych. Zgodnie zaś z art.10 ust.6 ustawy o rencie socjalnej, prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych (odpowiedź na odwołanie k.15-16 akt sprawy).

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczony K. B. ma (...) lat (urodził się w dniu (...)). W dniu 3 lutego 2017r. ubezpieczony wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z wnioskiem o rentę socjalną. W ramach rozpoznania powyższego wniosku ubezpieczony skierowany został na badanie przez komisję lekarską ZUS, w która w orzeczeniu z 6 kwietnia 2017r. ustaliła, że ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu powstałego przed ukończeniem przez ubezpieczonego 18. roku życia, a przewidywany okres trwania tej niezdolności to 30 kwietnia 2018r. (orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z 6 kwietnia 2017r. k.9 akt rentowych). Ubezpieczony ukończył gimnazjum. Rozpoznano u niego upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym. Ubezpieczony ma trudności z komunikacją, koncentracją i pamięcią (opinia konsultanta psychologa z 31 marca 2017r. i opinia komisji lekarskiej ZUS z 24 marca 2017r. poprzedzające w/w orzeczenie komisji lekarskiej ZUS k.5-6 akt rentowych – tom dokumentacji medycznej).

W oparciu o powyższe orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z 6 kwietnia 2017r., w dniu 19 kwietnia 2017r. organ rentowy wydał decyzję, w której przyznał ubezpieczonemu prawo do renty socjalnej od 1 lutego 2017r. ,tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku do 30 kwietnia 2018r. W pkt III pouczenia zawartego w druku powyższej decyzji znajduje się informacja, że osoba która nienależnie pobrała rentę socjalną, jest zobowiązana do jej zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących m.in. zawieszenie do nich prawa, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania oraz gdy świadczenia zostały przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych wypadkach świadomego wprowadzenia w błąd Zakładu przez osobę pobierającą świadczenie. Z kolei w pkt V ppkt 1 pouczenia wskazano, że renta socjalna podlega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, przy czym za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej, w ppkt 3 pkt V pouczenia wskazano dodatkowo, że prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych. Wreszcie w pkt VI ppkt 1 pouczenia wskazano, że osoba pobierająca rentę socjalną zobowiązana jest powiadomić jednostkę organizacyjną ZUS o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo do renty socjalnej i jej wysokość, w tym o osiągnięciu przychodu wskazanego w pkt V pouczenia i jego wysokości oraz o okresie, na jaki została zawarta umowa z tytułu której osiągany jest przychód (decyzja z 19 kwietnia 2017r. o przyznaniu renty socjalnej k.11-12 akt rentowych).

Na przestrzeni 2017r. ubezpieczony osiągał przychody z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy zlecenia świadczonej na rzecz następujących podmiotów:

- w miesiącu listopadzie 2017r. i grudniu 2017r. na rzecz (...) Sp. z o.o. w W., przy czym przychody we wskazanych miesiącach wyniosły odpowiednio 2 074,93 złotych i 2 102,20 złotych (pismo (...) Sp. z o.o. z 23 maja 2018r. k.34 akt rentowych),
- w miesiącu listopadzie 2017r. i grudniu 2017r. na rzecz (...) Sp. z o.o. w W., przy czym przychody we wskazanych miesiącach wyniosły odpowiednio 1 248 złotych i 1 352 złotych (pismo (...) Sp. z o.o. z 25 maja 2018r. k.35 akt rentowych),
- w miesiącu lutym 2017r., marcu 2017r. i kwietniu 2017r. na rzecz (...) Ochrona Sp. z o.o. w W., przy czym przychody we wskazanych miesiącach wyniosły odpowiednio: 4 082 złotych, 39 złotych i 1 235 złotych (pismo (...) Ochrona Sp. z o.o. z 8 czerwca 2018r. k.37 akt rentowych),
- w miesiącu lutym 2017r. i kwietniu 2017r. na rzecz (...) Sp. z o.o. w W., przy czym przychody we wskazanych miesiącach wyniosły odpowiednio 2 002 złotych i 2 002 złotych (pismo (...) Sp. z o.o. z 28 maja 2018r. k.38 akt rentowych),
- w miesiącu maju 2017r., czerwcu 2017r., lipcu 2017r. i sierpniu 2017r. na rzecz Grupa (...) Sp. z o.o. w W., przy czym przychody we wskazanych miesiącach wyniosły odpowiednio 535,35 złotych, 2 002 złotych, 1 025,64 złotych i 2 002 złotych (pismo Grupa (...) Sp. z o.o. z 18 czerwca 2018r. k.41 akt rentowych),
- w miesiącu czerwcu 2017r., sierpniu 2017r. i wrześniu 2017r. na rzecz (...) Sp. z o.o. w W., przy czym przychody we wskazanych miesiącach wyniosły odpowiednio 203,53 złotych, 528,06 złotych i 497,14 złotych (pismo (...) Sp. z o.o. z 18 czerwca 2018r. k.42 akt rentowych).

W oparciu o powyższe informacje organ rentowy stwierdził, że przychody osiągnięte przez ubezpieczonego w tytułu zatrudnienia na podstawie umów zlecenie w miesiącu lutym 2017r., kwietniu 2017r., listopadzie 2017r. i grudniu 2017r. przekroczyły 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS dla celów emerytalnych i w związku z tym w zaskarżonej decyzji z 25 lipca 2018r. organ rentowy stwierdził, że ubezpieczony zobowiązany jest do zwrotu równowartości pobranej za te miesiące renty socjalnej jako nienależnie pobranego świadczenia w łącznej kwocie 3 259,58 złotych (zaskarżona decyzja z 25 lipca 2018r. k.49 akt rentowych i decyzja z 29 sierpnia 2018r. zmieniająca zaskarżoną decyzję w zakresie renty pobranej za miesiąc czerwiec 2017r. k.53 akt rentowych). Na kwotę (...)złotych składa się kwota renty za miesiąc luty 2017r. w wysokości (...)złotych i za miesiące kwiecień 2017r., listopad 2017r. i grudzień 2017r. w wysokości po (...) złotych za każdy tych miesięcy (decyzja z 19 kwietnia 2017r. o przyznaniu renty socjalnej k.11 akt rentowych).

W ramach umów zlecenie zawartych z w/w podmiotami ubezpieczony wykonywał pracę polegającą na ochronie obiektów - placów, gdzie trwały prace budowlane. Ubezpieczony nie poinformował organu rentowego o zatrudnieniu w ramach umów zlecenie i o wysokości osiąganych przychodów (zeznania ubezpieczonego k.74v-75 akt sprawy).

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego K. B. okazało się uzasadnione, w zakresie, w jakim zakwestionował żądanie organu rentowego zwrotu renty socjalnej pobranej za miesiące luty, kwiecień, listopad i grudzień 2017r. W odniesieniu zaś do tej części odwołania, która dotyczyła renty pobranej za miesiąc czerwiec 2017r., Sąd stwierdził, że zachodzą podstawy do umorzenia postępowania na podstawie art.477¹³§1 kpc z uwagi na późniejszą zmianę przez organ rentowy zaskarżonej decyzji z 25 lipca 2018r. w drodze nowej decyzji z 29 sierpnia 2018r., w której organ rentowy odstąpił od żądania zwrotu świadczenia za miesiąc czerwiec 2017r. Dlatego w tym zakresie postępowanie podlegało umorzeniu – pkt I wyroku.

Przechodząc do pozostałej części odwołania wskazać należy, że zgodnie z art.10 ust.1 ustawy z 27 czerwca 2003r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2018r., poz.1340 ze zm.) prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, przy czym w myśl ust.2 za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się m.in. zatrudnienie lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej. W ustępie 6. powyższego przepisu ustawodawca doprecyzował, że prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych.

Z mocy art.15 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio wskazane przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w tym art.138 teże ustawy, który w ustępie 1 stanowi, że osoba, które nienależnie pobrała świadczenia jest zobowiązana do ich zwrotu, a w ustępie 2 precyzuje, że za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
2. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia

Z przedstawionych wyżej ustaleń Sądu wynika, że w okresie pobierania renty socjalnej w 2017r. (poczynając od 1 lutego 2017r.) ubezpieczony wykonywał pracę na podstawie umów zlecenia z podmiotami świadczącymi usługi z zakresu ochrony mienia i osiągał z tego tytułu przychody. Z mocy art.10 ust.1 i 6 ustawy socjalnej osiągnięcie – w okresie, na który przyznano prawo do renty socjalnej - przychodów w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych skutkuje zawieszeniem prawa do renty socjalnej, a jeżeli mimo osiągnięcia takich przychodów renta podlegała wypłacie, pobrane świadczenie może być uznane za nienależne i podlegać zwrotowi w sytuacjach, o którym mowa w w/w art.138 ust.2 pkt 1 i 2 ustawy emerytalnej.

Analiza wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ogłaszanego na podstawie art.10 ust.9 ustawy o rencie socjalnej pokazuje, że kwoty tego wynagrodzenia osiągały następujące wysokości: w miesiącu lutym 2017r. kwotę 2 838,60 złotych, z czego 70% stanowi 1 987,02 złotych (M.P. z 2016r., poz.1100), w kwietniu 2017r. kwotę 2 953,30 złotych, z czego 70% stanowi 2 067,31 złotych (M.P. z 2017r., poz.217), w listopadzie 2017r. kwotę 2 954,50 złotych, z czego 70% stanowi 2 068,15 złotych (M.P. z 2017r., poz.825), a w grudniu 2017r. kwotę 2 979 złotych, z czego 70% stanowi 2 085,30 złotych (M.P. z 2017r., poz.825). Porównanie w/w kwot z kwotami przychodu osiągniętego przez ubezpieczonego w miesiącach luty, kwiecień, listopad i grudzień 2017r. pokazuje, że w miesiącach tych kwota przychodów ubezpieczonego przekroczyła kwotę 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (vide: w/w kwoty przychodów za miesiące luty i kwiecień 2017r. wykazane przez Spółki (...)) oraz w/w kwoty przychodów za miesiące listopad i grudzień 2017r. wykazane przez Spółki (...)). Okoliczności sprawy nie pozwoliły jednak na ustalenie, że renta socjalna wypłacona ubezpieczonemu za miesiące luty, kwiecień, listopad i grudzień 2017r. jest świadczeniem nienależnie pobranym. W ocenie Sądu nie można bowiem uznać, aby w sprawie zaistniały przesłanki, o których mowa w art.138 ust.2 pkt 1 i 2 ustawy emerytalnej. W odniesieniu do świadczeń pobranych za miesiące luty i kwiecień 2017r. wskazać należy, że sprawie nie można mówić o jakimkolwiek pouczeniu ubezpieczonego o braku prawa do pobrania świadczeń za te miesiące. Decyzja o przyznaniu renty socjalnej, w treści której zawarte jest pouczenie o zawieszeniu prawa do renty oraz o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń, została bowiem wydana w dniu 19 kwietnia 2017r. (vide decyzja z 19 kwietnia 2017r. k.11 akt rentowych). Tym samym nie można uznać, aby pobierając rentę za luty 2017r., a także za kwiecień 2017r. (nie ma dowodu pozwalającego na ustalenie w jakiej dacie doręczono decyzję i w związku z tym czy nastąpiło to przed terminem płatności renty przypadającej na 25 dzień miesiąca) ubezpieczony miał możliwość zapoznania z zasadami wypłaty renty socjalnej

i zawieszaniem prawa do renty socjalnej (oświadczenie złożone przez ubezpieczonego na druku ZUS Rw-73 wraz z wnioskiem o rentę ,tj. na k.3-4 akt rentowych zawiera informację z zakresu emerytur i rent, ale nie renty socjalnej).

Również w odniesieniu do świadczeń pobranych za miesiące listopad i grudzień 2017r. brak jest podstaw do stwierdzenia, że stanowią one świadczenia nienależnie pobrane w rozumieniu art.138 ust.2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wprawdzie jak pokazuje analiza treści decyzji z 19 kwietnia 2017r. o przyznaniu renty socjalnej (k.11 akt rentowych), w druku decyzji znajduje się pouczenie, w którym wskazano w jakiej sytuacji następuje zawieszenie prawa do renty oraz informacja, że świadczenie nienależnie pobrane podlega zwrotowi, a poniżej informacja, kiedy świadczenie uznaje się za nienależnie pobrane. Pouczenie to stanowi odwzorowanie treści ustawy. Okoliczności sprawy, a w szczególności stan zdrowia ubezpieczonego wynikający z rozpoznanego u niego upośledzenia umysłowego w stopniu umiarkowanym nie pozwala jednak na przyjęcie, że ubezpieczony został skutecznie pouczony o przyczynach zawieszenia prawa do renty socjalnej oraz ciężących na świadczeniobiorcy obowiązkach. Oczywiście jest, że organ rentowy zasadniczo nie ma możliwości dostosowywania pouczeń do indywidualnych cech i stanu zdrowia świadczeniobiorcy, dlatego też formuły pouczeń mają charakter ogólnych informacji odnoszących się do ustawowych przesłanek nabywania prawa do świadczeń, ustania danego prawa lub jego zawieszenia. Jednakże w przypadku osób cierpiących na upośledzenie umysłowe tego rodzaju pouczenie nie może być uznane za wystarczające. Przyznając ubezpieczonemu prawo do renty socjalnej organ rentowy przyjął, że z uwagi na upośledzenie umysłowe w stopniu umiarkowanym ubezpieczony jest całkowicie niezdolny do pracy. W treści opinii komisji lekarskiej ZUS, znajdują się stwierdzenia, że ubezpieczony prezentuje bardzo niski poziom wiedzy ogólnej, rozumienia sytuacji społecznych i zasób słownictwa (opinia lekarska k.7-8 akt rentowych – tom dokumentacji medycznej). W tych okolicznościach organ rentowy, znając stan zdrowia ubezpieczonego i jego umiejętności poznawcze, nie mógł skutecznie wypełnić wymogu pouczenia ubezpieczonego o przesłankach zawieszenia prawa do renty i zwrotu wypłaconego świadczenia, kierując do niego pouczenie w języku ustawy. W toku przesłuchania ubezpieczonego Sąd stwierdził, że ubezpieczony nie rozumie pojęcia „przychód”, czy osiągnięcie przychodu, którym posługuje się ustawodawca, a także abstrakcyjnego pojęcia zawieszenia prawa do renty. Ustalenie tych nie zmienia przy tym fakt, że mimo upośledzenia umysłowego w stopniu umiarkowanym, zleceniodawcy powierzali ubezpieczonemu czynności z zakresu ochrony mienia. Zauważyć w tym miejscu należy, że ubezpieczony mieszka z matką, która sprawuje nad nim faktyczną opiekę. Podkreślić jednak należy, że decyzja kierowana jest bezpośrednio do świadczeniobiorcy, w tym przypadku ubezpieczonego i to świadczeniobiorca lub jego przedstawiciel ustawowy (nie opiekun faktyczny) jest obowiązany do informowania organu rentowego o okolicznościach mających wpływ na wypłatę świadczenia – art.10 ust.7 ustawy o rencie socjalnej. Do tego jednak konieczne jest uprzednie zrozumiałe pouczenie świadczeniobiorcy o ciężących na nim obowiązkach.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art.477¹⁴§2 kpc zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w pkt II sentencji wyroku.

O kosztach pomocy prawnej świadczonej na rzecz ubezpieczonego z urzędu Sąd orzekł na podstawie §15 ust.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016r., poz.1714 ze zm.).